

Tietopaketti ammatillisesta koulutuksesta 22.8.2016 tapahtumaan

Sisällys

Mitä mieltä opiskelijat ovat koulutuksestaan?.....	2
Mitä mieltä yrityspäätäjät ja työnantajat ovat ammatillisesta koulutuksesta?.....	2
Ammatillisessa on tyytyväisiä ja tavoitteellisia opiskelijoita	3
Ammatillinen koulutus on tietoinen valinta	3
Opiskelijat toivovat lisää oppimista työpaikoilla	4
Työnantajat tarvitsevat ammattikoulutettuja	4
Saavutettavuus on ongelma	4
Rahoitus ja sen leikkausten vaikutukset	5
Toiseksi suurin osa koulutusjärjestelmää	6
Ammatillinen aikuiskoulutus	6
Tutkinnot ovat osaamista.....	7
Lähteet	8
Liitteet	8

Mitä mieltä opiskelijat ovat koulutuksestaan?

- 93 % opiskelu on tärkeää tulevaisuuden kannalta (Mielikuvatutkimus)
- 85 % ammatillinen koulutus hyvää ja laadukasta (Unelmien amis)
- 84 % työssäoppimisen laatu on hyvää (Unelmien amis)
- 80 % tykkää opiskella ammatillisessa oppilaitoksessa (Amisbarometri)
- 76 % opetus on enimmäkseen hyvää (Amisbarometri)
- 72 % tiesi ennen yhteishakua haluavansa opiskella ammatillisessa oppilaitoksessa (Amisbarometri)
- 66 % on melko tai erittäin tyytyväinen opintojensa etenemiseen (Amisbarometri)
- 64 % uskoo ammattitaitonsa oleva riittävän hyvä työelämään (Amisbarometri)
- 59 % opiskelu ammatillisessa koulutuksessa kiinnostavaa (Mielikuvatutkimus)
- 51 % opiskelu ammatillisessa koulutuksessa mukavaa (Mielikuvatutkimus)

Lähteet: Ammatillisen koulutuksen mielikuvatutkimus 2016 (OKM ja Skills Finland ry), Amisbarometri 2015 (SAKKI ry) ja Unelmien amis (OSKU ry).

Mitä mieltä yrityspäätäjät ja työnantajat ovat ammatillisesta koulutuksesta?

- 82 % työmarkkinoilla tulee olemaan pulaa kädentaitajista ja tekijöistä.
- 78 % ammatillisen koulutuksen laatu on vähintään melko hyvä
- 79 % ammatillisella koulutuksella on imago-ongelma
- 79 % ammatillinen koulutus on Suomessa aliarvostettua
- 73 % ammatillisen koulutuksen suorittaneiden ihmisten osaaminen ja työelämän vaatimukset kohtaavat melko hyvin
- 69 % myönteinen mielikuva ammatillisesta koulutuksesta.
- 56 % ammatillinen koulutustarve kasvaa lähivuosina

Lähde: Ammatillisen koulutuksen mielikuvatutkimus 2016 (OKM ja Skills Finland ry)

Ammatillisessa on tyytyväisiä ja tavoitteellisia opiskelijoita

Amisbarometrin mukaan 80 % opiskelijoista tykkää opiskella ammatillisessa oppilaitoksessa ja 75% pitää opetusta enimmäkseen hyvänä. Unelmien amis-selvityksessä vain joka kuudes (15 %) opiskelija kyseenalaistaa ammatillisen koulutuksen laadun.

Kaksi kolmesta opiskelijasta (66 %) on melko tai erittäin tyytyväinen opintojensa etenemiseen Amisbarometrin mukaan. Tyytymättömiä olivat vastaajat, jotka kokivat olevansa väärällä alalla.

Mielikuvatutkimukseen vastanneet ammattiin opiskelevat pitävät lukiolaisia ja 9-luokkalaisia useammin opintoja kiinnostavina ja mukavina. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoista 59 % on täysin samaa mieltä väitteestä opiskelu ja koulunkäynti on kiinnostavaa, kun lukiolaisista tätä mieltä oli 37 %. Puolet ammattiin opiskelevista ja neljännes lukiolaisista piti opiskeluaan mukavana.

Ammattiin opiskelevista 93% ja lukiolaisista 92% oli täysin samaa mieltä väitteestä opiskelu/koulunkäynti on tärkeää tulevaisuuden kannalta. Vuonna 2013 täysin samaa mieltä väitteestä oli 85% kummassakin ryhmässä, joten koulutuksen merkityksen arvostus on lisääntynyt.

Nuorten asenteet opiskelua kohtaan ovat entistä myönteisempiä. Opiskelun tärkeys tulevaisuuden kannalta tiedostetaan vahvasti ja opinnoissa menestymistä pidetään tärkeänä. Nuorisobarometrin mukaan jonkin ammattiin johtavan tutkinnon uskoo suorittavansa yhdeksän kymmenestä nuoresta.

Ammatillinen koulutus on tietoinen valinta

Amisbarometrin mukaan yli 70 prosenttia opiskelijoista tiesi jo ennen yhteishakua haluavansa opiskella ammatillisessa oppilaitoksessa. Tosin runsaalla kolmasosalla ammatillisen opiskelijoista ei ollut yhteishaun aikana vahvaa käsitystä alasta, jolle haluavat opiskella. Opintojen perässä toiselle paikkakunnalle on muuttanut 18 prosenttia opiskelijoista.

Ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevilla on selkeä suunnitelma työelämän suhteen. Selvitysten mukaan he haluavat nopeasti töihin. Opiskelijoista puolet (53 %) pitää työtä koulua kiinnostavampana kevään 2016 ammatillisen koulutuksen mielikuvatutkimuksen mukaan.

Ammatti opitaan lähtökohtaisesti tekemällä, ei lukemalla, joten ammatillinen koulutus tarjoaa peruskoulutuksen jälkeen selkeän vaihtoehdon lukiolle. Koulun penkkien kuluttaminen ei sovi kaikille, todetaan Unelmien amiksessa.

Unelmien amis- raportti vahvistaa, että ammatillisen väylän valitsevat tietävät jo varhain mihin ammattiin haluavat ja valitsevat sen mukaisesti opiskelupaikkansa. Mielikuvatutkimuksen mukaan tärkein tekijä opiskelupaikan valinnassa on alan kiinnostavuus (68% vastaajista) ja toisen alan työllistävyyys.

Amisbarometrin mukaan opiskelijat uskovat voivansa vaikuttaa oman työllistymiseensä. Ratkaisevaa ovat asenne (77% vastaajista) ja osaamien (75 %). Kaksi kolmesta uskoo ammattitaitonsa olevan riittävän hyvä työelämän. Neljäsosa opiskelijoista pitää todennäköisenä yrittäjyyttä valmistumisen jälkeen. Pääsääntöisesti he myös haluavat yrittäjiksi

Vuoden 2015 Nuorisobarometrin mukaan suomalaisilla nuorilla on vahva usko tulevaisuuteen. Lähes kaikki uskovat työllistyvänsä, tulevansa taloudellisesti hyvin toimeen ja että heillä on hyviä ystäviä.

Ammattiin opiskelevien vahva työorientaatio ei sulje pois jatko-opintoja. Amisbarometrin mukaan vajaa puolet (43%) opiskelijoista haluaa jatkaa opintoja ammatillisen perustutkinnon jälkeen. Heistä kaksi kolmasosaa on kiinnostunut ammattikorkeakoulusta ja viidesosa ammattitutkinnosta.

Opiskelijat toivovat lisää oppimista työpaikoilla

Ammatillisen koulutuksen opiskelijat haluavat enemmän käytännön tehtäviä ja lisää työssäoppimista. Unelmien amiksen vastaajista 41 % opiskelisi mieluummin enimmäkseen työssä ja 44 % puolet koulussa ja puoleksi työpaikoilla.

Nykyisin noin kuudesosa ammatillisesta perustutkinnosta suoritetaan työssäoppimalla. Mielikuvatutkimukseen vastanneet ammatillisen opiskelijat uskoisivat käytännön lisäämisen tekevän ammatillisesta koulutuksesta nykyistä kiinnostavamman vaihtoehdon.

Kevään 2016 yhteishaussa kiinnostuksensa oppisopimuskoulutukseen ilmaisi 37 % ensisijaisesti ammatilliseen hakeneista opiskelijoista.

Opiskelijat pitävät työssä oppimisen laatua hyvänä. Suurin osa (85%) opiskelijoista pääsi tekemään monipuolisesti oman alansa töitä saavuttaen oppimistavoitteet. Unelmien amiksen vastaajista työssäoppimisen laadun kyseenalaisti 16 %. Ongelmia aiheuttavat työpaikkojen ja ohjauksen vaihtelevuus sekä toisinaan yksipuoliset työtehtävät. Harjoittelupaikoista on paikoitellen pulaa.

Oppisopimus on Suomessa pääosin aikuiskoulutusta ja siinä on suurta alueellista vaihtelua: Uudellamaalla 30 % ammattiin opiskelevista on oppisopimuksessa, mutta Lapissa ja Kainuussa heitä on 13 %.

Työpaikalla tapahtuvan opetuksen lisääminen on yksi valmisteilla olevan ammatillisen koulutuksen reformin tavoitteista. Sen edistämiseksi valmistellaan mm. koulutussopimuksen käyttöönottamista.

Työnantajat tarvitsevat ammattikoulutettuja

Elinkeinoelämän Keskusliiton osaamistarveselvitysten mukaan noin puolet yritysten rekryointitarpeesta on kohdistunut ammattikoulutettuun henkilöstöön. Myös kuntatyönantajat rekrytoivat ammattikoulutettua henkilöstöä erityisesti sosiaali- ja terveysalalle.

Ammatillisen koulutuksen mielikuvatutkimuksen mukaan työnantajat suhtautuvat myönteisesti ammatilliseen koulutukseen ja kokevat sen vastaavan työelämätarpeita suhteellisen hyvin.

Työllistymisnäkyvät ovat hyvät, sillä 80% aikoo rekrytoida tämän ja ensi vuoden aikana ammatillisen koulutuksen suorittaneita henkilöitä. Yhtä moni (n. 80 %) arvioi Suomessa olevan lähivuosina pulaa käden taitajista.

Samalla suurin osa työnantajavastaajista kokee, että ammatillinen koulutus on aliarvostettua ja kärsii ainakin jossain määrin mielikuvaongelmasta. Koulutuksen vahvuuksina pidetään etenkin käytännönläheisyyttä ja valmistumista suoraan ammattiin.

Saavutettavuus on ongelma

Aluehallintoviraston selvitysten mukaan lukio on ammatillista oppilaitosta lähempänä nuorta. Huonoin tilanne on Itä-Suomessa, jossa 16-vuotiaista 38 % asuu yli 10 kilometrin päässä ammatillisesta oppilaitoksesta. Lapissa joka viides nuori asuu yli 30 kilometrin päässä lähimmästä ammatillisen koulutuksen opetuspisteestä. Pisimmät etäisyydet oppilaitokseen ovat seuduilla, joissa joukkoliikenne palvelee huonoiten.

Oppilaitosten asuntoloissa asuu yli 10 000 ammatillisen peruskoulutuksen nuorta opiskelijaa. Heistä 90 % muutti asuntolaan vanhempiensa luota. Opetushallituksen selvityksen mukaan yleisin muuttomatka

asuntolaan oli 51-200 km kotoa. Kyselyn mukaan kolmasosa opiskelijoista keskeyttäisi opinnot, jos asuntolapaikkaa ei olisi. Kohtuullinen etäisyys ja hyvät kulkuyhteydet oppilaitokseen ovat tärkeitä myös aikuisopiskelijoille, joilla on perhe huollettavana.

Rahoitus ja sen leikkausten vaikutukset

Vuonna 2013 ammatillisen koulutuksen rahoitus oli valtion talousarviossa 2 006 199 000 euroa, mikä pienenee vuoteen 2017 mennessä noin 310 miljoonaa euroa. Tämä tarkoittaa 16 % leikkausta vuotuisen rahoitukseen. Leikkausta on lievittänyt nuorten aikuisten osaamisohjelma, joka päättyy hallitusohjelman mukaisesti. Myös ammatillisen työvoimakoulutuksen rahoitusta on leikattu.

Suurin leikkaus on 190 miljoonan euroa vuonna 2017, joka käytännössä vähentää opiskelijakohtaista rahoitusta. AMKEN kyselyn mukaan kolme neljäsosaa suurista koulutuksen järjestäjistä ei voi vähentää aloituspaikkoja, koska kaikille nuorille on tarjottava koulutuspaikka. Ammatillisella koulutuksella on muitakin kohderyhmiä kuin perusopetuksen päättävät nuoret.

Nuorten aikuisten osaamisohjelman (NAO) rahoitus vuosina 2013-2016 on tasoittanut leikkausten vaikutuksia. Hankkeen erillisrahoituksesta luovutaan siten, että lausunnolla olevan rahoituslain mukaisesti sisällä olevien opiskelijoiden opintojen loppuunsaattamiseen suunnitellaan vuosille 2017 ja 2018 yhteensä 15 miljoonaa euroa. NAO:n rahoitus vuonna 2016 on 37 miljoonaa euroa, mikä supistuu ensi vuonna 10 miljoonaan ja loppuu kokonaan vuonna 2019. Myös ennakoiva ohjaus työelämässä -hanke (ENO) päättyy vuoden 2016 lopussa. Hanketta on 2015-2016 rahoitettu 10 miljoonalla vuosittain.

Työvoimakoulutuksen rahoitus on vuodesta 2013 vuoteen 2016 supistunut 37 miljoonaa euroa. Suurin pudotus oli 2014, jolloin rahoitus supistui lähes 60 miljoonaa euroa (23 %). Samanaikaisesti ammatillisen työvoimakoulutuksen osuus rahoituksesta on vähentynyt, kun rahoitusta on suunnattu maahanmuuttajien kotouttamiskoulutukseen. Ammatilliseen tutkintoon johtavan työvoimakoulutuksen rahoitus siirtyy TEM:stä OKM:öön vuoden 2018 alusta.

Opiskelijakohtaisen rahoituksen leikkaukset ovat kohdistuneet tasaisesti koulutuksen järjestäjiin, mutta aloituspaikkojen leikkaamiset ja siirrot sekä työvoimakoulutuksen leikkaukset ovat vaikuttaneet eri tavoin eri koulutuksen järjestäjiin.

Rahoitus käytetään koulutukseen, mikä sisältää tarvittavan henkilöstön palkat, oppimisympäristöt kiinteistöineen ja laitteineen, tietojärjestelmät sekä asuntolat ja opiskelijaruokailun. Hallinnon osuus kustannuksista on 6 %. Tiivistelmä rahoituksen käytöstä löytyy täältä:

<http://www.amke.fi/media/grafiikka/rahoituspiirakka.png>

Leikkaukset vähentävät henkilöstön määrää ja aiheuttavat lomautuksia. Ammatillinen koulutus on työvoimavaltainen ala, jonka suurin kustannuserä ovat henkilöstökulut. Tämän vuoksi rahoituksen leikkauksilla on väistämättä henkilöstövaikutuksia. Vuoden 2016 yt-uutiset ovat kertoneet irtisanomisista ja lomautuksista. Määräaikaisia työsuhteita ei uusita eikä pois tai eläkkeelle lähtevien tilalle palkata uusia.

Useilla koulutuksen järjestäjillä on tilaohjelmia, jotka tähtäävät toimitilojen määrän vähentämiseen. Koulutuksen edellyttämien kiinteistöjen ja laitteiden vähentäminen tapahtuu osana pidemmän aikavälin suunnitelmia, jotka edellyttävät usein uusia investointeja. Kiinteistöjen purkamisen maksaa, jolloin kustannushyödyt tulevat vasta tulevaisuudessa.

Toimipisteiden vähentäminen vaikuttaa koulutuksen saavutettavuuteen. Aluehallintoviraston mukaan nuoren etäisyys ammatilliseen oppilaitokseen on pidempi kuin lukioon. Tilanne on huonoin Itä- ja Pohjois-Suomessa. Pisimmät etäisyydet oppilaitokseen ovat seuduilla, joissa joukkoliikenne palvelee huonoiten.

Toiseksi suurin osa koulutusjärjestelmää

Ammatillisessa perus- ja lisäkoulutuksessa on 2010-luvulla aloittanut vuosittain keskimäärin 95 000 uutta opiskelijaa. Perusopetuksen päättävistä vajaa puolet on jatkanut opintoja ammatillisessa koulutuksessa.

Ammatillisessa koulutuksessa ja ammatillisessa työvoimakoulutuksessa oli vuonna 2014 noin 260 000 opiskelijaa, jotka suorittivat noin 70 000 tutkintoa. Opiskelijoista 100 000 on alle 20-vuotiaista nuorta ja 160 000 aikuisia. Ammatillisen peruskoulutuksen uusista opiskelijoista puolet on 20-vuotiaita tai vanhempia.

Opiskelijoiden, uusien opiskelijoiden ja suoritettujen tutkintojen määrissä ammatillinen koulutus on perusopetuksen jälkeen suurin osa suomalaisesta koulutusjärjestelmästä.

Perusopetuksen oppimistulokset ovat heikentyneet, mikä näkyy ammatilliseen koulutukseen tulevien opiskelijoiden osaamisessa. Tuoreiden PISA-tulosten mukaan jopa 15 prosentilla 16-vuotiaista ei ole tosiasiassa valmiuksia jatkaa opintoja ja 10 prosentilla on vaikeuksia lukemisessa. Koko ikäluokasta vastaava ammatillinen koulutus ottaa heidät opiskelemaan.

Oppilaitosmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen vuonna 2007 aloittaneista 62 prosenttia suoritti tutkinnon kolmessa vuodessa ja 76 prosenttia viidessä vuodessa. Vieraskielisten opiskelijoiden läpäisyaste selvästi alhaisempi kuin suomen- ja ruotsinkielisten ja 12 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin maassa yleisesti.

Ammatillinen aikuiskoulutus

Professori Vesa Harmaakorven mukaan innovaatioista 96 % syntyy käytännön työssä, mikä korostaa ammattilaisten merkitystä kilpailukyyn ja tuottavuuden parantamisessa. Työelämän muutoksissa ammattitaitoa pitää uudistaa ja moni joutuu vaihtamaan jopa ammattia. Näihin tarpeisiin vastaa ammatillinen aikuiskoulutus, jonka ydin on vuodesta 1994 muodostunut näyttötutkinnoista

Näyttötutkintona voidaan suorittaa ammatillinen perustutkinto, ammattitutkinto tai erikoisammattitutkinto. 20 vuodessa suomalaiset ovat suorittaneet noin 500 000 näyttötutkintoa.

Näyttötutkintojen täyttäessä 20 vuotta Opetushallitus teetti tutkimuksen tutkintojen vaikuttavuudesta.

http://www.oph.fi/download/166215_nayttotutkintojarjestelma_20_vuotta.pdf

Aikuisopiskelijoille ammatillisen tutkinnon suorittamisen tavoitteena on aseman vahvistaminen työmarkkinoille sekä osaamisen ja ansiotulojen parantaminen. Opetushallituksen 2015 julkaiseman vaikuttavuustutkimuksen mukaan yli puolella näyttötutkinnon suorittaneista tulot nousivat huomattavasti tutkinnon suorittamisen jälkeen.

Yli puolella näyttötutkinnon suorittaneista työmarkkina-asema säilyy ja vahvistuu. Noin kolmanneksella näyttötutkinnon suorittaneista työmarkkina-asema paranee huomattavasti verrattuna tilanteeseen ennen näyttötutkinnon suorittamista. yli puolella asema säilyy ja vahvistuu. Näyttötutkinnosta hyötyvät erityisesti naiset ja nuoret, joiden työmarkkina-asema paranee ja ansiotaso kehittyy myönteisesti.

Tutkinnon suorittaminen on lisännyt erilaisia työelämätaitoja. Suomalaisilla työpaikoilla ammattihenkilö ratkoo työssään kohtaamiaan ongelmia ja yhä useammin kehittää työtään ja kykenee varautumaan ennakoimattomiin ja monimutkaisiin tilanteisiin.

Tutkinnot ovat osaamista

Ammatillisessa koulutuksessa on mahdollista suorittaa 364 eri tutkintoa, jotka jakautuvat seuraavasti: 53 ammatillista perustutkintoa, 186 ammattitutkintoa ja 125 erikoisammattitutkintoa. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmä jättää elokuussa esityksen nykyistä laaja-alaisempien tutkintojen muodostamisesta, joka vähentäisi tutkintojen määrää alle puoleen nykyisestä.

Vuonna 2014 suoritettiin 50 000 ammatillista perustutkintoa, 13 000 ammattitutkintoa ja 5400 erikoisammattitutkintoa. Suosituin tutkinto oli sosiaali- ja terveysalan perustutkinto eli lähihoitaja, jonka suoritti 10 033 henkilöä.

10 eniten suoritettua ammatillista perustutkintoa 2014	
Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto	10033
Liiketalouden perustutkinto	4364
Hotelli-, ravintola- ja catering-alan perustutkinto	4142
Rakennusalan perustutkinto	2998
Sähkö- ja automaatiotekniikan perustutkinto	2953
Kone- ja metallialan perustutkinto	2443
Autoalan perustutkinto	2124
Logistiikan perustutkinto	1673
Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto	1461
Talotekniikan perustutkinto	1381
Yhteensä	33572

10 eniten suoritettua ammattitutkintoa 2014	
Myynnin ammattitutkinto	1208
Laitoshuoltajan ammattitutkinto	1144
Koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjauksen ammattitutkinto	1033
Hierojan ammattitutkinto	926
Yrittäjän ammattitutkinto	851
Taloushallinnon ammattitutkinto	411
Sihteerin ammattitutkinto	384
Vartijan ammattitutkinto	361
Isännöinnin ammattitutkinto	261
Talonrakennusalan ammattitutkinto	254
Yhteensä	6833

10 eniten suoritettua erikoisammattitutkintoa 2014	
Johtamisen erikoisammattitutkinto	1470
Tekniikan erikoisammattitutkinto	617
Yritysjohdamisen erikoisammattitutkinto	363
Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinto	320
Kauppan esmiehen erikoisammattitutkinto	303
Majoitus- ja ravitsemisalan erikoisammattitutkinto	238
Liikenneopettajan erikoisammattitutkinto	170
Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto	150
Työvalmennuksen erikoisammattitutkinto	138
Vanhustyön erikoisammattitutkinto	135
Yhteensä	3904

Lähteet

Amisbarometri. Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry ja Opiskelun ja Koulutuksen Tutkimussäätiö Otus rs. 2016.

Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelija-asuntolat 2015. Tiivistelmä. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2016:2.

Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015. Toim. Sami Myllyniemi. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisoasiain neuvottelukunta ja Nuorisotutkimusverkosto. 2016.

Näyttötutkintojärjestelmä 20 vuotta. Historia ja vaikuttavuus. Opetushallitus 2015.

Seurantatutkimus ammatillisen koulutuksen mielikuvista 2016. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Skills Finland ry ja Feelback Group. Julkaistu 16.6.2016.

Unelmien amis. Opiskelijoiden mielipiteitä ammatillisesta koulutuksesta ja sen tulevaisuudesta. Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry. Julkaistu 21.6.2016.

Vipunen.fi Opetushallinnon tilastopalvelu.

Liitteet

Mitä mieltä opiskelijat ovat koulutuksestaan

Yrityspäättäjien ja työnantajien mielikuvat ammatillisesta koulutuksesta

Leikkaukset ammatillisessa koulutuksessa

10 eniten suoritettua ammatillista perustutkintoa

Ammatillinen koulutus valmistaa

Mikä ammatillisessa koulutuksessa maksaa: <http://www.amke.fi/media/grafiikka/rahoituspiirakka.png>

Koulutusleikkaukset 2017:http://www.amke.fi/media/grafiikka/koulutusleikkaus_kuva.png

Lisätietoja:

Toimitusjohtaja Petri Lempinen, Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry
puhelin 040 7667 805, petri.lempinen@amke.fi